

Кристина Парезановић

Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу, Србија
kristina.parezanovic@filum.kg.ac.rs

ПЕДАГОШКА ДЕЛАТНОСТ МР РОЗАЛИЈЕ ШТАТКИЋ – РЕДОВНЕ ПРОФЕСОРКЕ АКАДЕМИЈЕ УМЕТНОСТИ У НОВОМ САДУ У ПЕНЗИЈИ

Сажетак

У раду је приказана педагошка делатност мр Розалије Штаткић (1952) и њен допринос развоју музичке педагогије у Србији. Розалија Штаткић је цео радни век провела градећи универзитетску каријеру и стичући сва универзитетска звања. Поред биографије проф. Розалије Штаткић, у раду су представљене и анализирани њене четири објављене књиге. Осврнули смо се на реч рецензената ових издања и истражили практичан значај књига. Поред тога, анализирали смо и методске поступке употребљене приликом решавања одређених области наставе солфеђа. Синтеза теоријско-практичног деловања проф. Штаткић на пољу музичке педагогије спроведена је ради јаснијег прегледа доприноса, побољшања, развоја и обогаћивања наставе солфеђа и методике наставе солфеђа у Србији. Овај рад може бити подстрек и упутство за нека слична или већа истраживања која се тичу педагошког доприноса универзитетских наставника који су својим деловањем заслужили да се њихова библиографија анализира и сублимирано јавно представи.

Кључне речи: Розалија Штаткић, музичка педагогија, солфеђо, методика наставе солфеђа

Увод

Редовни професор мр Розалија Штаткић рођена је 1952. године у Зрењанину где је завршила музичку школу. Школовање је наставила на тадашњој Музичкој академији у Београду, данас Факултету музичке уметности, на Одсеку за музичку теорију, где је дипломирала 1976. године. Исте године уписала је магистарске студије из области Аналитичка хармонија у класи проф. Дејана Деспића. Њен магистарски рад награђен је *Октобарском наградом* *Њеде Београда* за најбоље стручне и научне радове студената на магистарским студијама.

Још за време студија држала је наставу солфеђа и хармоније у музичкој школи „Јосип Славенски”. Кратак период је радила у основној школи „Петар Кочић” у Земуну. Након дипломирања одлази (по позиву) на Академију уметности у Новом Саду, најпре као демонстратор, да би 1977. године била изабрана у звање асистента на предметима Солфеђо и Методика наставе

солфеђа. Године 1985. бирана је у звање доцента, 1990. године у звање ванредног професора, а 2001. године изабрана је у звање редовног професора. Водила је наставу на свим студијским програмима на основним, магистарским и мастер студијама.

Од 2001. до 2008. године радила је на Музичкој академији у Цетињу на основним, специјалистичким и магистарским студијама. Године 2008. враћа се на Академију уметности у Новом Саду, где остаје до пензионисања 2012. године.

Проф. Розалија Штаткић држала је семинаре у музичким школама Војводине, у Београду, Подгорици и на Музичкој академији у Пули. Низ година је водила уметничку радионицу за солфеђо на Академији уметности у Новом Саду. Десет година је обављала функцију председника комисије за полагање стручних испита при Министарству просвете Војводине.

Допринос развоју музичке педагогије у Србији

Проф. Розалија Штаткић објавила је неколико књига и научних радова, од којих издвајамо четири књиге, збирке примера са методским упутствима намењене настави солфеђа на академском нивоу образовања и вишим редима средње школе. То су:

1. *Мелодика*, издање Универзитета у Новом Саду, Академије уметности (едиција Универзитетски уџбеник), 1995. године;
2. *Техничке вежбе за интонацију и Ритмичке вежбе у мешовито-сложеним тактовима*, издање Универзитета у Новом Саду, Академије уметности (едиција Универзитетски уџбеник), 2001. године;
3. *Једногласни дикташи*, ауторско издање, Нови Сад, 2011;
4. *Модална мелодика*, ауторско издање, Нови Сад, 2011.

Анализа књига са методским поступцима

Књига *Мелодика* објављена је 1995. године и своју намену нашла је у наставној пракси на музичким факултетима и средњим школама у Србији и Црној Гори на предмету Солфеђо. Садржи 130 оригиналних мелодијских инструктивних примера, подељених градационо према сложености одређених поља, па се тако у првих двадесет примера обрађују мутације, до шездесет другог примера алтерације и затим до краја књиге модулације. Методске поступке употребљене приликом решавања ових области наставе солфеђа, аутор даје на првим странама књиге, где се читаоцу најпре скреће пажња на разлоге оваквог редоследа, а затим се децидније приступа образлагању методског приступа материји. Репродуковању примера из збирке *Мелодика* мора се приступити студиозно, што у методском смислу, како аутор препоручује, подразумева најпре парлато ишчитавање, чиме би се истовремено решило неколико проблема:

1. упознавање тонално-лествичне основе мелодије;
2. постизање спретности приликом солмизирања примера у бржим темпима;
3. упознавање, односно, савладавање проблема на метро-ритмичком плану;
4. опажање места где ће се вршити октавни преломи;
5. стицање спретности континуираног праћења нотног текста (Штаткић, 1995).

Затим се скреће пажња на поштовање фраза у тексту и на крају на сам поступак анализе примера, уколико се не изводи *prima vista*. Анализа мелодијских примера превасходно је усмерена ка уочавању евентуалних проблема на метро-ритмичком, а затим на мелодијско-тоналном плану. За интонирање појединих примера, нарочито оних са учесталом променом тоналитета и комплекснијом метричком структуром, аутор захтева висок степен концентрације и способност самоконтроле приликом извођења. Сви примери имају агогичке и артикулационе ознаке, али не и динамичке ознаке, што аутор књиге објашњава тиме да је превасходни циљ ових инструктивних примера био тај да се радом на њима стекну способности и вештине репродуковања у смислу:

1. правилног, брзог и лаког читања текста;
2. прецизног извођења ритма у оквиру задатог темпа;
3. беспрекорне интонације, са јасном оријентацијом у звучном простору.

Аутор књиге наглашава да се динамика као музички параметар у настави солфеђа, иако овде секундаран, никако не сме занемарити у наставној пракси.

Рецензенти овог издања били су ред. проф. Никола Петин и академик Рудолф Бручи, ред. проф.

Слика 1. Демонстрација једног примера из књиге *Мелодика*

Следеће издање чине две књиге у једној *Техничке вежбе за интонацију* и *Ритмичке вежбе у мешовито-сложеним тактовима* објављене 2001. године. Први део књиге, збирка *Техничке вежбе за интонацију*, садржи 100 оригиналних етида, а намењена је студентима музичких факултета. На самом почетку аутор збирке даје своје методске препоруке за лакше и тачније схватање садржаја књиге, где између осталог међу формалним подацима наводи да су у збирци обрађени интервали до дециме, а да је, када је у питању суштина, предуслов за тачно промишљање интервалских односа одређени степен владања тоналитетом. С тим у вези, аутор напомиње да се, упркос томе што основу техничких вежби чине интервали, у самој мелодијској грађи морају тражити тонални ослонци (Штаткић, 2001). Тоналне ослонце у техничким (интервалским) вежбама налазимо тако што групишемо тонове у мање тонално-логичне целине исказане поступним кретањем, акордским разлагањем или применом интервала различитих по величини и врсти. Када је кретање поступно, аутор нарочито наглашава важност тачног и логичног записа, будући да тај визуелни параметар утиче на неометано промишљање и тачну интонацију. У случају разложених акорда, тежња приликом репродукције мора пасти на дисонантне акорде и њихово разрешење, јер уколико се дисонантни акорди не разреше у себи најближе консонанце, током репродукције се мора савладати тзв. тонална инерција. У интервалским вежбама често наилазимо на интервале различите по величини и врсти, али када се они тумаче у оквиру тоналних функција, дају сасвим јасну и логичну тоналну нит. Такве ситуације се у инструктивним/техничким вежбама морају препознати. У ситуацијама када не постоје тоналне асоцијације, интервале је могуће интонирати памћењем претходно озвучених и одслушаних висина, те се не мора сваки пут наново осмишљавати интонација интервалског растојања. Збирка *Техничке вежбе за интонацију* своју сврху налази у оспособљавању студената за лакше схватање, меморисање и савладавање савремене, атоналне музичке литературе.

Слика 2. Демонстрација једног примера из књиге *Техничке вежбе за интонацију*

Збирка *Ритмичке вежбе у мешовито-сложеним тактовима* садржи 60 оригиналних примера, а намењена је универзитетској настави. Обухвата ритмичке садржаје који се најчешће налазе у народној мелодици балканских народа. Морамо истаћи да ова проблематика у инструктивно-дидактичкој литератури за наставу солфеђа није заузела значајније место, те утолико збирка проф. Штаткић још више добија на вредности. У прве 34 вежбе, како аутор наводи, нема поделе ритмичке јединице, док се у другом делу подела јавља, с тим што се у последњих пет вежби јавља и полиметрија. У методским напоменама аутор препоручује да се пре извођења провери распоред простих тактова у једном такту, као и да ли постоји подела јединице бројања. Радом са оваквим вежбама стиче се способност лаког и прецизног читања мешовито-сложених тактова, што је услов за спретно и брзо репродуковање мелодијских примера са листа.

Рецензенти овог издања били су: ред. проф. Никола Петин, академик Рудолф Бручи, ред. проф. Вера Миланковић и доцент Ана Леваи.

Слика 3. Демонстрација једног примера из књиге *Ритмичке вежбе у мешовито-сложеним тактовима*

Збирка *Једногласни диктацији* садржи 300 оригиналних мелодијских примера за писмени диктат, подељених на три области:

1. Мутације
2. Алтерације
3. Модулације

Књига је намењена настави солфеђа на високошколским установама. У свом уобичајеном маниру, ауторка проблематику поставља поштујући принцип поступности, па се тако и у овој књизи изложени диктати постепено усложњавају на неколико нивоа: регистарски, мелодијски, тонални, метрички и ритмички. Изостављена је област дијатонике, јер, како ауторка сматра, подразумева се да студенти на овом нивоу образовања имају изграђен осећај за тоналитет (Штаткић, 2011а). У последњем одељку књиге обрађена је и област мелодике на лабилној тоналној основи на тај начин што се тонови у кратком трајању групишу око неког тоналног центра, али се он не потврђује. Приликом опажања оваквих мелодијских структура неопходна је активација и функционалног и интервалског начина музичког мишљења. У овој збирци, за разлику од свих осталих, нису унете агогичке ознаке, нити су прецизиране целине које би се опажале, што се објашњава тиме да се темпо и дужина фразе процењује од стране наставника у односу на ниво и квалитет знања студената.

Рецензенти овог издања били су: Ана Леваи, наставник стручних предмета и ред.проф. Зоран Мулић.

Слика 4. Демонстрација једног примера из књиге *Једногласни диктати*

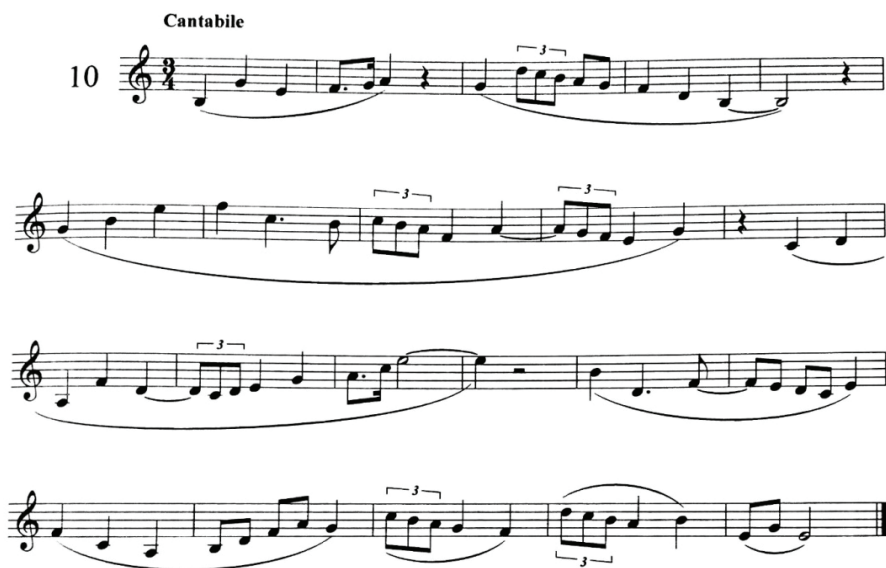
Последња књига из опуса проф. Розалије Штаткић јесте *Модална мелодика*. Ова књига садржи 130 оригиналних једногласних мелодијских примера писаних на модалној лествичној основи, што само по себи јесте куриозитет будући да је оваква литература у нашој земљи веома оскудна. У методским напоменама на почетку књиге препоруке аутора односе се на то да се репродукција модалне мелодике, будући ретко заступљена у пракси, те тако и тешко препознатљива, мора темељно припремити. Припрема интонирања најпре се односи на анализу мелодије са прецизирањем модалне основе и тонус финалиса, као и уочавање типа записа: предзнаци испред нота, стални предзнаци иза кључа или предзнаци лествице дур-мол система

иза кључа при чему се предзнак модуса дописује испред ноте (Штаткић, 2011б). Додатно се саветује парлато ишчитавање, као и уштивавање у одређеној врсти модалне лествице, односно слушна припрема, што је допуњено и конкретним примерима. У збирци су обухваћена четири основна модуса, затим еолски, јонски и локријски модус, док је музички материјал распоређен у четири целине:

1. мелодије засноване само на једној лествичној основи (модусу);
2. мелодије са променом врсте модуса, али са задржавањем истог тонус финалиса;
3. мелодије са променом тонус финалиса при чему врста модуса остаје иста;
4. мелодије са истовременом променом финалиса и врсте модуса.

Сврха и циљ ове књиге јесте обogaћивање музичких капацитета студентата, као и стицање способности и вештине „континуираног праћења и вокалног репродуковања разноврсног музичког садржаја” (Штаткић, 2011б, 5).

Рецензенти овог издања били су доцент Ливија Јовчић и доцент Александра Степановић.

Слика 5. Демонстрација једног примера из књиге *Модална мелодика*

Практичан значај књига

Главна одлика свих збирки проф. Штаткић јесте систематичност и поштовање дидактичког принципа поступности од лакшег ка тежем, од једноставних, елементарних поставки проблематике ка њеном усложњавању на неколико нивоа: мелодијском, тоналном, ритмичком, метричком, хармонском. Укупан опус компонованих мелодија у све четири књиге износи 660, а

заједно са ритмичко-мелодијским примерима чини укупан број од 720 ин-структивних примера. Две од четири књиге, *Једногласни диктанди* и *Модална мелодика*, биле су јавно презентоване на Академији уметности у Новом Саду. Том приликом изврстан број модалних примера био је изведен са клавијирском пратњом коју су компоновале композиторке и рецензенти доценти Александра Степановић и Ливија Јовчић. Све четири књиге користе се у настави са студентима на Академији уметности Универзитета у Новом Саду и на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу.

Слика 6. Спољашњи изглед свих издања

Закључак

У овом раду интегрално су представљене и анализиране све четири књиге ред. проф. Розалије Штаткић, као теоријско-практична синтеза њеног деловања на пољу музичке педагогије, а ради јаснијег прегледа доприноса, побољшања, развоја и обогаћивања наставне праксе на предметима Солфеђо и Методика наставе солфеђа у Републици Србији. Ове четири публикације, које обухватају пет различитих области методике наставе солфеђа, јесу плод успешне тридесетпетогодишње наставне праксе и богатог искуства у раду са студентима Академије уметности у Новом Саду и Музичке академије у Цетињу. Педагошка делатност на пољу музичке педагогије у Србији, оличена како у објављеним публикацијама, тако и у непосредној дугогодишњој интеракцији са студентима кроз предавања и менторства, представља непролазну тековину професионалног рада редовног професора мр Розалије Штаткић.

Литература

- Штаткић, Розалија (1995). *Мелодика*. Нови Сад: Академија уметности.
- Штаткић, Розалија (2001). *Техничке вежбе за интонацију и Ритмичке вежбе у мешовитом-сложеним тактовима*. Нови Сад: Академија уметности.
- Штаткић, Розалија (2011a). *Једногласни диктанди*. Нови Сад: ауторско издање.
- Штаткић, Розалија (2011b). *Модална мелодика*. Нови Сад: ауторско издање.

PEDAGOGICAL ACTIVITY OF MSc ROZALIJA ŠTATKIĆ, A RETIRED PROFESSOR OF THE ACADEMY OF ARTS IN NOVI SAD

In this article we presented the pedagogical activity of Rozalija Štatkic (1952) and her contribution to the development of Music Pedagogy in Serbia. Her entire working life Rozalija Štatkic was building university career and earning all university titles. Besides her biography, all four published books were presented and analyzed in the paper, as well as reviews of these editions were presented and analyzed in this article. The practical importance of these books are explored. The methodological procedures used in solving certain areas of solfeggio teaching were analyzed. A synthesis of the Štatkic's theoretical and practical work in the field of Music Pedagogy was made with the aim to create a clearer overview of the contributions, improvements, development and enrichment of solfeggio teaching and methodology of solfeggio teaching in the Republic of Serbia. This article may be an impetus and guidance for some similar or larger research concerning the pedagogical contribution of university teachers who, through their work, deserved to have their bibliography analyzed and sublimated publicly.

Key words: Rozalija Štatkic, music pedagogy, solfeggio, methodology of solfeggio teaching